

Županijska matična služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica

LJILJANA VUGRINEC

Krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća osnivaju se, uz gradske, i prve seoske knjižnice ili čitaonice širom Podravine,¹ pa tako i u okolici Koprivnice.² Kao i današnje knjižnice, u svojim sredinama one su bile središta društvenog života, izvor kulture, pismenosti, informacija i obrazovanja toga vremena. No, većina ih je radila s prekidima uslijed ratnih i nepovoljnih političkih i gospodarskih prilika, a vrlo mali broj ih se uspio održati sve do danas. Sustavniji pristup razvijanju lokalne knjižnične mreže počeo se graditi nakon 2. svjetskog rata,³ a temeljio se, između ostalog, na stručnoj pomoći koju su u uspostavi malih seoskih knjižnica i njihovom radu trebale pružati obližnje veće knjižnice, tj. uz obavljanje funkcije knjižnične matičnosti i brige o razvoju knjižnične mreže na određenom području. Ovaj zadatak na različite načine i u različitim oblicima, već više desetljeća, a posebno od 60-ih godina pa sve do danas obavlja i koprivnička Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“.

1 Vugrinec, Ljiljana. Matičnost Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica – povijest i suvremenost // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650.-2010.: Spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica / glavna urednica Dijana Sabolović-Krajina. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica, 2010. Str. 204.

2 Anić, Božica. Seoske knjižnice u Podravini: prilozi za povijest knjižnica i knjižničarstva u koprivničkoj Podravini. // Svezak 9, 9(2007), 45

3 Vugrinec, Ljiljana. Nav. dj., str. 204.

Ključne riječi: knjižnica Fran Galović, županija, Koprivnica, matičnost

---

1. Uvod

Nakon nešto više od 15 godina kontinuiranog djelovanja županijske matične službe za knjižnice, osnovane 1995. godine, a izgrađene na temeljima općinske i regionalne matičnosti s uk-

upnom tradicijom dužom od 40 godina, vidljivi su i mjerljivi rezultati u izgradnji županijske knjižnične mreže te poboljšanju dostupnosti knjižničnih usluga širom Koprivničko-križevačke županije. Iza tih rezultata stoje godine ustrajnog i strpljivog rada te posvećenosti sasvim određenom cilju: što većem broju građana omogućiti

što lakši i bolji pristup knjižnicama kako bi korištenjem što kvalitetnijih knjižničnih usluga mogli ostvariti svoje ustavno i ljudsko pravo na dostupnost informacija, priliku za učenje i obrazovanje te povećanje ukupne kvalitete života pristupom kulturnim i umjetničkim sadržajima kroz knjižničnu građu i usluge.

2. Matičnost koprivničke gradske knjižnice od 1960-ih godina do 1985.

Iako je i ranije u okviru svojih mogućnosti poticala i stručno pomagala rad razvoj drugih, manjih okolnih knjižnica, koprivnička gradska Knjižnica i čitaonica 1967. godine po prvi put službeno postaje općinska matična knjižnica, s obavezom stručnog nadzora i pomoći knjižnicama na području tadašnje Općine Koprivnica.⁴ U skladu s tom zadaćom, 70-ih i 80-ih godina prošloga stoljeća zabilježene su brojne pojačane aktivnosti unapređivanja i proširenja knjižnične mreže na području koprivničke Podravine, oživljavanjem postojećih te osnivanjem novih seoskih knjižnica.⁵ Prema *Analizi rada i djelovanja Gradske knjižnice i čitaonice Koprivnica 1961.-1978.*⁶ iz 1979. godine, u razdoblju od 1967. do 1974. godine izvršen je obilazak seoskih knjižnica i snimljeno postojeće stanje, na temelju čega su obnovljene, te kao područne knjižnice Gradske knjižnice i čitaonice Koprivnica organizirane, općinske knjižnice u Peterancu, Novigradu Podravskom⁷ i Drnju, a ubrzo i u Goli, dok su neke od postojećih seoskih knjižnica nastavile djelovati samostalno (npr. u Đelekovcu, Gotalovu i Legradu).⁸ Zahvaljujući formiran-

ju bibliobusne službe, od 1979. godine, omogućeno je značajnije širenje knjižničnih usluga u okolici Koprivnice: bibliobus od samog početka rada obilazi čak 20 mjesnih zajednica u selima tadašnje Općine Koprivnica: Sigetec, Hlebine, Koprivnički Ivanec, Kunovec, Veliku Mučnu, Sokolovac, Lepavinu, Imbriovec, Zablaje, Kuzminec, Glogovac, Novigrad Podravski, Koprivničke Brege, Jagnjedovac, Veliki Poganač, Rasinju, Suboticu, Torčec, Drnje i Reku. U mreži knjižnica, uz pučke knjižnice u selima, u to vrijeme na značaju dobivaju stručna knjižnica u Podravci, knjižnica Muzeja grada Koprivnice, knjižnica franjevačkog samostana u Koprivnici te osnovnoškolske i srednjoškolska knjižnica.⁹

3. Općinska matična služba 1985. - 1995.

Osnivanjem općinske matične službe kao organizacijske jedinice koprivničke Gradske knjižnice i čitaonice, 1985. godine počinje novo razdoblje knjižnične matičnosti u Koprivnici. Po prvi put zaposlena je stručna osoba na mjestu voditelja matične službe – kasnije ravnateljica Knjižnice, **Dijana Sabolović-Krajina**, prof. sociologije i filozofije i diplomirani bibliotekar, danas mr.sc. i knjižničarska savjetnica.

Za ovo razdoblje važna je i uspostava regionalne matičnosti za knjižnice¹⁰ na nivou Hrvatske: iste, 1985. godine osnovana je Regionalna matična služba za knjižnice Zajednice općina Bjelovar koja je bila nadležna i za koprivničko područje. Matičnom regionalnom knjižnicom za koprivnički kraj imenovana je Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar jer je sjedište Zajednice općina bilo u tom gradu.¹¹ Regionalna matična služba značajno je pridonijela stručnom povezivanju knjižnica u regiji, nastojeći što više unaprijediti rad i međusobno ujed-

4 Sabolović-Krajina, Dijana. Uz 150 godina knjižničarstva u Koprivnici (1845-1996). // Podravski zbornik 22, 21 (1996), 100.

5 Vugrinec, Ljiljana. Nav. dj., str. 204-205.

6 Arhiva Knjižnice.

7 Nakon prekida rada tijekom 80-ih, djelovanje Knjižnice u Novigradu Podravskom obnovljeno je početkom devedesetih godina, te Knjižnica od 1991. do danas redovito radi, i to najvećim dijelom zahvaljujući entuzijazmu i ustrajnosti svoga voditelja, Ive Trepoteca (inače zaposlenog u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" gdje od 1979. radi kao vozač bibliobusa).

8 Loborec, Božena; Dragutin Feletar. Bibliotekarstvo u općini Koprivnica. // Podravski zbornik 12, 12 (1986), 95-97.

9 Sabolović-Krajina, Dijana. Nav. dj., str. 100.

10 Vugrinec, Ljiljana. Nav. dj., str. 203

11 Poslove regionalne matičnosti od 1985. do kraja 1991. godine obavljao je Marinko Iličić, a od lipnja 1992. do ožujka 1995. godine Ilija Pejić, obojica i danas zaposleni u Narodnoj knjižnici "Petar Preradović" u Bjelovaru - M. Iličić kao ravnatelj, a I. Pejić kao voditelj ŽMS.

načiti razvoj svake od njih.¹² Već prvih godina djelovanja općinske i regionalne matične službe izrađuju se dugoročni planovi razvoja buduće mreže knjižnica i unapređivanja knjižnične djelatnosti u regiji po uzoru na aktualne trendove u tadašnjoj Jugoslaviji, ali i u Europi i svijetu. Skupština općine Koprivnica, npr. 1987. godine usvaja Program izgradnje i razvoja bibliotečno-informacijskog sistema (BIS-a) Općine Koprivnica, čiji bi centar bila Gradska knjižnica i čitaonica Koprivnica.¹³ U tu svrhu, istaknuto je niz potrebnih preduvjeta¹⁴ koje treba ostvariti: primjerice, zaposliti dovoljan broj stručnih knjižničara, ne samo u matičnoj knjižnici, već i u drugim, manjim knjižnicama, poput seoskih i školskih; pojačati nabavu knjižnične građe, osobito stručno-znanstvene; stručno obraditi svu građu koja se nalazi u knjižnicama; izraditi centralni katalog i bazu podataka za cijelu (tadašnju) općinu kao preduvjet za kompjutorizaciju i umrežavanje knjižnica.¹⁵ Budućnost je pokazala kako su ovi razvojni planovi s kraja 80-ih bili stručno utemeljeni, dobro promišljeni i realno zacrtani. Pojedini ciljevi u međuvremenu su ostvareni (pojačana nabava građe, stručna obrada fonda, automatizacija, umrežavanje knjižnica), a neki su i danas sastavni dio razvojne vizije koprivničke Knjižnice (npr. zapošljavanje većeg broja stručnih knjižničara), kao i plana razvoja knjižnične mreže na području njezine matičnosti. Tijekom 80-ih i početkom 90-ih godina 20. stoljeća koprivnička Gradska knjižnica kao matična knjižnica pruža i praktičnu stručnu pomoć u radu malim mjesnim knjižnicama obavljajući poslove nabave i stručne obrade knjiga za područne narodne knjižnice

12 O značaju te prve regionalne matičnosti za povezivanje knjižnica u regiji govori i podatak da stručno Društvo knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja, osnovano 1977. godine kao Društvo knjižničara Zajednice općina Bjelovar, djeluje još uvijek na istom području kao i tada (danas obuhvaća knjižnice s područja tri županije), a uz to je danas i jedno od najuspješnijih regionalnih knjižničarskih društava u Hrvatskoj.

13 Bijač, Enerika. Za suvremeno bibliotekarstvo u Koprivnici. // Podravski zbornik '87 13, 13 (1987), Str. 46.

14 Zaključci rasprave o stanju i razvoju knjige i knjižnica na području koprivničke općine, koju je na inicijativu knjižničara Gradske knjižnice organizirala u Koprivnici Općinska konferencija SSRNH Mjesecu knjige 1988.

15 Blažek, Josip. Bibliotečna djelatnost u općini Koprivnica: analiza stanja i zadaci za iduće razdoblje. // Glas Podravine 43, 46 (18. studenoga 1988.), 5.

u Đelekovcu, Goli, Gotalovu, Legradu, Novigradu Podravskom i Peterancu, dok Općina Koprivnica financijski podržava nabavu knjiga za ove knjižnice. Sam rad seoskih knjižnica i dalje se odvija na volonterskoj osnovi, tj. u njima rade mjesni volonteri zahvaljujući čijem entuzijazmu i požrtvornosti one ponajviše i opstaju.

Kao matična općinska knjižnica, Gradska knjižnica i čitaonica u Koprivnici redovito je surađivala i sa školama u gradu Koprivnici. Još od ranih 70-ih godina odvijala se suradnja gradske i školskih knjižnica kroz konzultacije s nastavnicima osnovnih i srednjih škola u vezi nabavke knjiga za učenike te kroz pružanje stručne pomoći u radu nastavnicima koji su u školama bili zaduženi za rad u školskim knjižnicama. Nakon zapošljavanja stručne osobe na mjestu voditelja općinske matične službe za knjižnice 1985. godine i radu sa školskim knjižnicama pristupilo se još sistematičnije i sveobuhvatnije. U šk. god. 1985./86. matična služba provela je anketu na temelju koje je po prvi put napravljena opsežna analiza stanja u školskim knjižnicama osnovnih škola Općine Koprivnica te usporedba s važećim standardima. Rezultati su ukazali na neadekvatan i zanemaren položaj školskih knjižnica unutar osnovnoškolskih ustanova. Školske knjižnice u većini nisu zadovoljavale ni kadrovski, ni stručno, ni prostorom, a njihovi fondovi također nisu zadovoljavali potrebe korisnika.¹⁶ Matična služba našla se stoga pred zahtjevnim i dugoročnim zadatkom – kako ponajprije sustavnom edukacijom knjižničara, a zatim i kroz praktičnu pomoć i savjetovanje na terenu, pridonijeti napretku u svim navedenim segmentima djelovanja školskih knjižnica. Međutim, nove političke i gospodarske prilike nastale osamostaljivanjem Hrvatske, kao i ratna zbivanja početkom 90-ih godina, utjecale su i na stanje u kulturi, a tako i u knjižnici. Zbog potrebe preraspodjele djelatnika na druge poslove unutar ustanove, 1992. godine privremeno je ukinuto mjesto voditelja matične službe u koprivničkoj Knjižnici¹⁷ zbog

16 Sabolović, Dijana. Knjižnice osnovnih škola: integralni dio bibliotečno-informacijskog sistema općine Koprivnica // Podravski zbornik '87 13, 13 (1987), 51.

17 Sabolović-Krajina, Dijana. Gradska knjižnica i čitaonica u Koprivnici 1945.-1994. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650.-2010.: Spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica / glavna urednica Dijana Sabolović-Krajina. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica, 2010. Str. 107.

čega suposlovi matičnosti svedeni na minimum, a svi dugoročni planovi morali su pričekati „bolje dane“.

4. Županijska matična služba od 1995. do danas

Preustrojem lokalne i regionalne samouprave te osnivanjem županija, gradova i novih općina, dolazi i do reorganizacije knjižničnog sustava u Hrvatskoj. Temeljem Rješenja Vijeća za knjižnice Ministarstva kulture RH o utvrđivanju mreže matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj od 27.03.1995. godine, Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica dobiva status županijske matične knjižnice čime postaje nadležna za brigu o stanju i razvoju knjižnične djelatnosti u narodnim i školskim knjižnicama na području cijele Koprivničko-križevačke županije.¹⁸ Za ostvarivanje statusa županijske matične knjižnice bilo je potrebno ispuniti niz stručnih i organizacijskih preduvjeta u pogledu ostvarenosti standarda broja stručnih djelatnika, prostora, knjižničnog fonda, razvijenosti službi i usluga i sl.¹⁹, što je koprivničku Knjižnicu već 1995. godine svrstalo među dvadesetak najizvrsnijih narodnih knjižnica u Hrvatskoj. Od svibnja 1996. godine Ministarstvo kulture RH i posebno financira rad županijske matične službe, a voditeljica službe postaje **Ljiljana Vugrinec**, viša knjižničarka i prof. pedagogije.

18 Sabolović-Krajina, Dijana. Nav. dj., 1996., str. 100.

19 Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj // NN, 43(2001).

Od 1995./96. godine pa sve do danas koprivnička županijska matična Knjižnica, uz podršku Ministarstva kulture te u suradnji s drugim knjižnicama u Županiji, lokalnom i regionalnom upravom, ustanovama i institucijama u zajednici, nastoji ponajprije ostvariti cilj da stanovnici svake općine u Županiji dobiju mogućnost korištenja knjižničnih usluga u svojoj sredini, a potom da te usluge budu što kvalitetnije, tj. da se postojeće knjižnice stalno razvijaju osuvremenjujući svoj rad u skladu s potrebama korisnika, razvojem tehnologije i zahtjevima vremena. **Osnovne zadaće iz djelokruga županijske matične službe** prema Pravilniku o matičnoj djelatnosti²⁰ podijeljene su na temeljne poslove i razvojnu djelatnost koju matična služba provodi u narodnim i školskim knjižnicama. Neki od najvažnijih temeljnih poslova matične službe su provođenje stručnog nadzora nad radom narodnih i školskih knjižnica i redovno praćenje njihove djelatnosti, stanja i potreba te pružanje savjetodavne, ali i praktične pomoći knjižnicama sa ciljem unapređenja njihovog stručnog rada. Sa ciljem razvoja knjižnične djelatnosti, županijska matična služba izrađuje dugoročne planove razvoja knjižnične mreže te promiče ravnomjeran razvoj knjižnične djelatnosti u županiji; surađuje u projektiranju i opremanju prostora narodnih i školskih knjižnica; predlaže programe informatizacije i organizira savjetovanja, seminare i druge oblike stručnog usavršavanja i trajnog obrazovanja knjižničnog osoblja, a također i surađuje u stručnim projektima koje na razini države pokreće Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Hrvatsko knjižničarsko društvo i druge strukovne nacionalne udruge te resorna ministarstva.

20 Isto.

Tab. 1. Razvoj narodnih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji - pregled statističkih pokazatelja 1996.-2010. (izradila: Lj. Vugrinec).

Narodne knjižnice zbirno stanje	Broj knjižnica (osnovanih u skladu sa zakonom)	Broj bibliobusa	Broj jedinica lokalne samouprave obuhvaćenih knjižničnom uslugom		Zaposlenici u knjižnicama			Prostor	Knjižnični fond	Godišnja nabava jedinica knjižnične građe	Upisani članovi	Broj jedinica posuđene knjižnične građe
			Stacionirane knjižnice	Pokretne knjižnice	Knjižnično osoblje	Zaposlenici na ostalim poslovima	Ukupno					
1996.	3	1	3	7	20	3	23	1.234	106.192	7.973	7.659	136.738
2000.	3	1	3	7	23	3	26	1.785	121.839	11.321	8.277	174.289
2005.	3	1	3	10	26	8	34	1.968	187.200	14.877	10.324	216.219
2010.	5	2	5	18	31	6	37	2.298	276.372	16.390	15.029	300.760

5. Razvoj knjižnica i županijske knjižnične mreže 1996. – 2010.

U vrijeme osnivanja županijske matične službe, polovicom 90-ih godina 20. stoljeća, uz matičnu Knjižnicu i čitaonicu "Fran Galović" u Koprivnici, temelj županijske mreže narodnih knjižnica činile su Gradska knjižnica "Franjo Marković" u Križevcima te Knjižnica i čitaonica u Đurđevcu. Prepoznatljivi problemi u radu gradskih narodnih knjižnica bili su tih godina: neredovito i/ili nedostatno financiranje redovne djelatnosti (npr. materijalnih troškova, nabave knjižnične građe itd.), nedostatni i/ili neodgovarajući prostori te stalni manjak djelatnika (s obzirom na rast broja korisnika, uvođenje novih knjižničnih usluga vezanih uz primjenu kompjutorske tehnologije i/ili uz različite programe prilagođene pojedinim grupacijama korisnika i sl., potrebnu otvorenost za korisnike itd.). Uz to, samo je Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" u Koprivnici djelovala kao samostalna ustanova dok su druge dvije gradske knjižnice bile u sastavu Pučkog otvorenog učilišta (u Križevcima), odnosno Centra za kulturu (u Đurđevcu). No, knjižnično poslovanje u gradskim knjižnicama odvijalo se i tada, kao i danas, u potpunosti u skladu s knjižničnim standardima, za razliku od općinskih knjižnica gdje je problematika bila puno složenija.

5.1. Narodne knjižnice

Poslovanje seoskih knjižnica koje su u to vrijeme djelovale u Đelekovcu, Goli, Gotalovu, Legradu, Novigradu Podravskom, Peterancu, Podravskim Sesvetama i Virju, nije bilo profesionalno organizirano, već se baziralo na volonterском radu, tj. **nijedna općinska knjižnica nije imala profesionalno zaposlenog knjižničara**, ali niti sustavno osigurano financiranje svoje djelatnosti. Zbog općenito teških materijalnih prilika u vrijeme Domovinskog rata i neposredno nakon njega, kao i zbog promjena u financiranju kulture uslijed teritorijalnog preustroja, u većini seoskih knjižnica gotovo je potpuno zamrlo obnavljanje knjižnih fondova novim naslovima; često je bilo problematično i održa-

vanje prostora, kao i sam prostor, zbog čega su pojedine knjižnice morale često seliti. U Legradu, npr. fond općinske knjižnice preseljen je početkom 90-ih godina u blagovaonicu Osnovne škole, nakon čega se vrlo rijetko koristio jer knjižnica nije imala knjižničara ni uredovno radno vrijeme. I druge seoske knjižnice koje su ranije imale zaseban prostor, u međuvremenu su bez njega ostale (Ferdinandovac, Kalinovac, Molve, Sv. Ivan Žabno) tako da je njihov knjižni fond krajem 80-tih i početkom 90-ih godina uglavnom preseljen u tamošnje školske knjižnice gdje se i koristio ili u neke druge zajedničke prostore u mjestu, a seoske knjižnice u ranijem smislu riječi, zapravo su prestale postojati.

U pojedinim općinama (Đelekovec, Gola, Novigrad Podravski, Peteranec, Podravske Sesvete, Virje) mjesnim knjižnicama bilo je zajedničko što su imale svoj prostor (iako većinom neprimjeren!) te posjedovale određeni knjižni fond, ali ni one nisu imale profesionalno zaposlene stručne djelatnike, već su knjižničnu uslugu mještanima pružali volonteri. Naposljetku, krajem prošlog stoljeća došlo je i do svojevrsne smjene generacija, ali i do promjena u životnim navikama ljudi, tako da je bilo sve teže naći volontere koji bi odgovorno obavljali poslove knjižničara pa su mjesne knjižnice i zbog toga često bile dugo zatvorene ili nisu redovito radile. Broj njihovih korisnika stoga se s godinama osipao, a rad knjižnica sve više zamirao.

S obzirom na sve navedene probleme u djelovanju mjesnih knjižnica, još je značajniji segment ukupne županijske knjižnične mreže koju je u to vrijeme predstavljala **Bibliobusna služba** koja djeluje u okviru Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" u Koprivnici od 1979. godine. Na početku svoga rada, bibliobus je pružao uslugu u 20 mjesnih zajednica na širem području Općine Koprivnica, a posebno je bila važna njegova uloga u općinama koje tada nisu imale nikakve mjesne, a često niti školske knjižnice, npr. u mjestima gdje su se nalazile samo područne škole (primjerice Hlebine, Koprivnički Bregi, Koprivnički Ivanec, Jagnjedovac itd.).²¹ Iako je bilo potrebe i za širenjem mreže bibliobusnih stajališta na durđevačko i križevačko po-

21 Vugrinec, Ljiljana. Bibliobusna služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650.-2010. : Spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica / glavna urednica Dijana Sabolović-Krajina. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica, 2010. Str. 190-202.

druže što se moglo realizirati, npr. uvođenjem druge smjene rada pokretne knjižnice, krajem 90-ih godina postojeći bibliobus dosegao je starost od 20-ak godina i zbog čestih kvarova sve je teže obavljao svoju funkciju, stoga je imperativ, ne samo za širenje djelatnosti pokretne knjižnice, već i za održanje Bibliobusne službe uopće, prije svega bila što hitnija nabava novoga vozila.

Novo razdoblje u razvoju županijske mreže narodnih knjižnica nastupilo je donošenjem **Zakona o knjižnicama 1997. godine**.²² Njime je propisano da je svaki grad i općina u Republici Hrvatskoj dužan osigurati svome stanovništvu neki od oblika korištenja javne knjižnice, što znači da lokalna samouprava nakon toga nije više mogla birati hoće li imati knjižničnu uslugu za svoje stanovništvo ili ne, nego samo u kojem će obliku to biti. Novi zakonski propisi značili su i da sve tada već postojeće mjesne knjižnice u općinama, bilo područne ili samostalne, moraju uskladiti svoje stručno i financijsko poslovanje s novim Zakonom. Naime, osim knjižnica kao samostalnih ustanova, Zakon navodi manje ustrojbene jedinice: knjižnični ogranak, knjižničnu stanicu i knjižnični stacionar, koji se mogu uspostaviti i djelovati u okviru neke veće knjižnice, temeljem posebnih ugovora o sufinanciranju ove djelatnosti od strane lokalne samouprave, odnosno korisnika knjižnične usluge. Za svaki od navedenih organizacijskih oblika knjižnica Zakonom iz 1997. godine i Standardima za narodne knjižnice iz 1999. godine,²³ propisane su i određene norme u pogledu prostora, fonda, djelatnika, financiranja i slično te je postavljen uvjet da se minimum propisanih normi mora ispoštivati ukoliko knjižnica želi pravno urediti svoj status i time ostvariti pravo na financijsku podršku iz državnog Proračuna. Uvjetujući osnivanje knjižnica postojanjem financijske podrške lokalne zajednice, država je željela osigurati potrebne uvjete za stručno poslovanje knjižnica, ali i osigurati da državna ulaganja u ovaj sektor budu iskoriste na planski, promišljeno, stručno utemeljeno i s dugoročnim ciljevima.

Uvažavajući sva pravila struke, postojeće potrebe, kao i mogućnosti, na postavkama novog Zakona i Standarda, Županijska matična

služba izradila je 1999. godine, u suradnji s predstavnicima svih gradskih knjižnica u Županiji, **Nacrt nove mreže narodnih knjižnica** u Koprivničko-križevačkoj županiji.²⁴ Kod planiranja potreba za knjižničnim uslugama, uzeti su u obzir svi relevantni pokazatelji, kao što su: broj stanovnika u pojedinoj općini i/ili općinskom središtu, zemljopisni položaj općine i prometna povezanost, tradicija knjižničarstva na pojedinom području i slično. Kako bise uspostavila što efikasnija, ali i najracionalnija mreža općinskih narodnih knjižnica, u prijedlogu Nacrta nove mreže naglašeno je kako – uz stacionirane knjižnice, kao njihov temeljni oblik – općine osobito trebaju uzeti u obzir i mogućnosti koje pruža pokretna knjižnica. Zajedničkim financiranjem bibliobusne službe, u koje bi se uključile sve općine i gradovi – korisnici usluga pokretne knjižnice – ali i Županija, već tada je predviđeno kako će se lakše i uz relativno male troškove osigurati zadovoljavajuća knjižnična usluga stanovništvu u onim sredinama gdje zbog malog broja stanovnika i/ili drugih nepovoljnih okolnosti nije moguće osnovati stacioniranu knjižnicu. Zajedno s Izvješćem o stanju narodnih knjižnica u Županiji za 1998. godinu, ovaj je Nacrt upućen na razmatranje svim općinama i gradovima u Županiji, kao i županijskoj Upravi.

Prema Nacrtu iz 1999. godine, predviđeno je da se buduća županijska mreža narodnih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji sastoji od 3 gradske knjižnice u Koprivnici, Križevcima i Đurđevcu, kao središnjih narodnih knjižnica za područja koja im gravitiraju; od samostalnih općinskih knjižnica, stacionara ili stanica u sredinama koje za to iskazuju interes i ostvare uvjete te od mreže stajališta pokretnih knjižnica za sve one općine koje neće imati stacioniranu knjižnicu.

Za ostvarenje plana izgradnje mreže, bilo je potrebno:

- osamostaliti gradske knjižnice u Križevcima i Đurđevcu, tj. izdvajanjem iz sastava Pučkog otvorenog učilišta, odnosno Centra za kulturu te organizirati knjižnice kao samostalne ustanove, u skladu sa Zakonom o knjižnicama;
- uskladiti sa Zakonom, urediti i opremiti u skladu sa Standardima postojeće knjižnice u

22 Zakon o knjižnicama. // NN, 105(1997).

23 Standardi za narodne knjižnice i standardi za pokretne knjižnice. // NN, 58(1999).

24 Izvješće Županijske matične službe o stanju narodnih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji i nacrt mreže knjižnica u županiji Koprivničko-križevačkoj, listopad 1999. godine (arhiva Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica).

općinama;

- pronaći prostor, urediti ga i opremiti za nove knjižnice u općinama koje ostvare uvjete;
- stručno obraditi postojeću i nabaviti novu knjižničnu građu za buduće općinske knjižnice;
- zaposliti nove stručne knjižnične djelatnike (ukupno 20, za cijelo područje Županije);
- proširiti mrežu stajališta postojeće pokretne knjižnice;
- nabaviti dva nova bibliobusna vozila – jedno koje će zamijeniti stari koprivnički bibliobusi i jedan novi biblio-kombi za bibliobusnu službu koja bi se osnovala u Križevcima (radi pokrivanja knjižničnom uslugom brdsko-planinskog područja Kalničkog prigorja);
- osigurati kompjutorsku opremu i koordinirati uvođenje programa za kompjutorizirano knjižnično poslovanje u svim knjižničnim jedinicama.

Predviđenom županijskom knjižničnom mrežom osigurala bi se pokrivenost svih dijelova Županije narodnim knjižnicama i omogućila najšira dostupnost knjižničnim uslugama. Za izgradnju mreže planirano je duže vremensko razdoblje, kao i odgovarajuća materijalna podrška – kako lokalne zajednice, tako i države. Promatrajući iz današnje perspektive, možemo zaključiti kako je u idućih 10-ak godina, nakon izrade prvobitnog Nacrta razvoja županijske knjižnične mreže, uspješno ostvarena većina najvažnijih tada zacrtanih ciljeva: sve gradske knjižnice postale su samostalne ustanove, prošireni su i preuređeni njihovi prostori; razriješen je status većine tadašnjih mjesnih knjižnica – većinom su općine do ostvarivanja uvjeta za funkcioniranje stacioniranih knjižnica, u skladu sa Zakonom ili umjesto njih, odlučile uvesti stajališta pokretne knjižnice (Gola, Legrad, Đelekovec, Novigrad Podravski, Peteranec, Podravske Sesvete, Ferdinandovac, Kalinovac, Sv. Ivan Žabno), osnovane su dvije samostalne općinske knjižnice i još jedna nova bibliobusna služba u Križevcima te proširena mreža bibliobusnih stajališta, a za obje bibliobusne službe (u Koprivnici i u Križevcima) nabavljena su nova vozila pokretnih knjižnica. Sve navedeno u konačnici je pridonijelo značajno povećanom obuhvatu stanovništva koje je dobilo mogućnost korištenja knjižničnih usluga u sre-

dini u kojoj živi.²⁵ Jedini cilj iz Nacrta razvoja županijske knjižnične mreže 1999. godine koji nije u potpunosti ostvaren niti do danas jest zapošljavanje **dovoljnog broja djelatnika u narodnim knjižnicama**: 1999. godine bilo ih je 23, a 2011./12. godine ih je 37, što je povećanje za 14 osoba, a planirano ih je 20. Potrebe za zaposlenicima i danas su vrlo aktualne jer su u međuvremenu otvorene i nove knjižnice; još uvijek nisu uspostavljene druge smjene pokretnih knjižnica, a knjižnice stalno povećavaju i otvorenost za korisnike te broj i vrste usluge, nastojeći zadovoljiti sve veće i raznovrsnije potrebe korisnika.

Razdoblje od sredine 90-ih godina pa sve do polovice idućeg desetljeća u sve tri gradske knjižnice

obilježile su **adaptacije i proširenja prostora**. Iako su bile smještene na dobrim lokacijama, u središtima gradova, njihov je prostor bio nenamjenski te je samo određenim intervencijama kod uređenja i opremanja bio prilagođen knjižničnim potrebama. Kako su narodne knjižnice vrlo dinamični sustavi u kojima se brzo mijenjaju i rastu potrebe za uvođenjem novih usluga, smještajem različite građe, provođenjem obrazovnih i animacijskih programa itd. – to uvjetuje i potrebu za polivalentnim prostorom koji se, u skladu s rastom knjižnice može mijenjati, proširivati i prilagođavati novim zadacima, tehnologijama i zahtjevima korisnika. Nenamjenski prostori, s obzirom da kod njihovog planiranja nisu predviđene potrebe koje će se pojaviti razvojem knjižnice, u puno kraćem vremenu nego namjenski građene knjižnice, postaju premali i nedostadni, a često i neprikladni za pružanje novih vrsta usluga te značajno ogranačavaju rad i razvoj knjižnice. Stoga su sve tri gradske knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji bile primorane 90-ih godina krenuti u preuređenja i iskorištavanje dodatnih prosto-

25 Ovu mogućnost 1996. godine imalo je putem profesionalno organiziranih narodnih knjižnica svega 61.812 stanovnika Županije ili 48% (samo stanovništvo gradova), dok je još 19.440 stanovnika u 7 općina ili 15% od ukupnog broja stanovnika u Županiji imalo mogućnost korištenja bibliobusa (ali uglavnom samo na stajalištima u središtima općina). U 2010. godini knjižnične usluge su dostupne za ukupno 99% stanovništva županije, tj. stacionirane knjižnice mogu koristiti stanovnici tri grada i dvije općine, ukupno 69.018 stanovnika ili 58%, a knjižničnu uslugu bibliobusa imaju mogućnost koristiti stanovnici 18 općina, tj. njihovih 51.264 stanovnika ili 41% stanovništva županije.

ra – podruma, tavana, dvorišnih zgrada, dokupa susjednih prostora – svega što raspoloživog jer gradnja novih knjižnica, u to vrijeme zbog visoke cijene takvih investicija, nije bila moguća. Tako je u Koprivnici knjižnična zgrada tijekom sedam godina, od 1996. do 2003. godine, preuređena „od podruma do krova“²⁶ te s ranijih cca 500 došla do 1.000 korisnih kvadratnih metara; u Križevcima su preuređeni svi posudbeni odjeli Gradske knjižnice te spremišta u zgradi Hrvatskoga doma,²⁷ a uređena je i nova igraonica;²⁸ u Đurđevcu su u dokupljenim prostorima, uz novi posudbeni odjel Knjižnice u središtu grada, uređeni novi dječji odjel,²⁹ spremište i stručni odjel s čitaonicom.³⁰

Godine 2004. stari koprivnički bibliobus zamijenjen je novim, suvremenim vozilom,³¹ zahvaljujući inicijalnim sredstvima Ministarstva kulture te financijskoj podršci Koprivničko-križevačke županije i „Podravke“ d.d., kao i donacijama drugih sponzora te samih građana. Novi bibliobus izgrađen je na kamionskom podvozju, a u njemu je instalirana specijalna knjižnična oprema (police, elektronička oprema) te ostali dodaci (grijanje, klima uređaj, osvjetljenje itd.) koji mu omogućuju kvalitetno pružanje knjižnične usluge, odnosno ugodan boravak u vozilu kako za osoblje, tako i za korisnike bibliobusa. Novo bibliobus-

no vozilo omogućilo je širenje mreže stajališta, obuhvatom većeg područja nego ikada ranije – po prvi put odlazi i do Prekodravlja gdje od tada redovito posjećuje svih pet mjesnih odbora u Općini Gola.³²

Na poticaj Županijske matične službe za osnivanje novih i unapređivanje postojećih knjižnica, izražen još 1999. godine u Nacrtu nove mreže narodnih knjižnica u Županiji, na početku su pozitivno odgovorile tri općine: Molve, Sv. Ivan Žabno i Virje. Općina Molve uskoro je prišla postupku osnivanja svoje općinske knjižnice za koju je pronađen prostor od 150 kvadratnih metara te osigurana sredstva za njegovo uređenje i opremanje. Općina Sv. Ivan Žabno zaključila je kako želi osnovati svoju općinsku knjižnicu koja bi bila ogranak Gradske knjižnice „Franjo Marković“ u Križevcima. Općina Virje već je od ranije imala odgovarajući fond i prostor u kojem je općinska knjižnica redovito radila, samo je trebala zaposliti djelatnika te pravno registrirati knjižnicu. Županijska matična služba izvršila je u sve tri navedene općine stručni uvid u stanje, odnosno uvjete koje je potrebno ostvariti kako bi se knjižnice osnovale te dala potrebne stručne naputke, kao i svu praktičnu pomoć. Odmah se pristupilo prikupljanju knjižnične građe, kojom bi se popunili fondovi knjižnica u osnivanju, a Gradska knjižnica „Franjo Marković“ u Križevcima organizirala je i obradu građe za budući ogranak u Sv. Ivanu Žabnu. Matična knjižnica u Koprivnici, u okviru kontinuirane edukacije knjižničara-početnika, provela je osnovnu obuku knjižničara zaduženih za knjižnice u osnivanju, a stalnim stručnim nadzorom i praćenjem svih faza priprema knjižnica u osnivanju, matična služba bila je stalno uključena u cijeli proces. Međutim, tijekom vremena došlo je do promjena prvobitnih planova, od tri samostalne općinske knjižnice koje su planirane 1999. godine, samo je jedna do danas uspjele ostvariti status samostalne ustanove u kulturi, i to ona u Virju.

Narodna knjižnica Virje jedna je od knjižnica s najdužom tradicijom u Koprivničko-križevačkoj županiji – još od 1878. godine.³³ Tijekom 2006. godine Općina Virje je ispunila i zadnji preduvjet za usklađivanje

26 Vugrinec, Ljiljana. Lokacije i adaptacije Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica od 1945. godine do danas // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650.-2010.: Spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica / glavna urednica Dijana Sabolović-Krajina. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica, 2010. Str. 175-189.

27 Janeš-Žulj, Marjana; Petar Delić. Gradska knjižnica „Franjo Marković“ Križevci: Spomen knjiga u povodu 160. godišnjice postojanja. Križevci : Gradska knjižnica „Franjo Marković“, 1998. Str. 97.

28 Janeš-Žulj, Marjana. Nova igraonica Gradske knjižnice „Franjo Marković“ u Križevcima. // Svezak 7, 7(2005), 32

29 Šabarić, Anica. Dječji odjel Gradske knjižnice u Đurđevcu. // Svezak 7, 7(2005), 24

30 Šabarić, Anica. Povijest knjižničarstva u Đurđevcu. // Stručni skup Iz povijesti naših knjižnica : Daruvar, 16. studenoga 2007.: zbornik radova. / ur. Zorka Renić i Ilija Pejić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 143-145.

31 Vugrinec, Ljiljana. Bibliobusna služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650.-2010.: Spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica / glavna urednica Dijana Sabolović-Krajina. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica, 2010. Str. 192-196.

32 Tudić, Mladen. Prva godišnjica rada novog koprivničkog bibliobusa. // Svezak 7, 7(2005), 28

33 Krčmar, Stjepan. Sto godina Narodne čitaonice u Virju. Virje : Narodna čitaonica s knjižnicom, 1978.

poslovanja knjižnice sa Zakonom o knjižnicama (zapošljavanje djelatnika) te je pokrenut postupak registriranja knjižnice kao samostalne ustanove. Trgovački sud u Bjelovaru donio je Rješenje o upisu Narodne knjižnice Virje u sudski registar 8. ožujka 2007. godine.³⁴ Istovremeno, odvijala se kompjutorizacija knjižnice, tj. unos podataka o građi u računalnu bazu, a paralelno s tim i revizija knjižnične građe te priprema za otpis dotrajalih i zastarjelih primjeraka, pri čemu je izdvojena i posebno zaštićena stara i vrijedna knjižnična građa. Nabava građe od 2007. godine pa nadalje vrlo je intenzivna, osobito stoga što je Knjižnica, kao nova samostalna ustanova, ušla u sustav sufinanciranja nabave od strane Ministarstva kulture RH. Za knjižnicu je nabavljena dodatna informatička oprema namijenjena korisnicima. Nakon dovršetka adaptacije i opremanja proširenog prostora, novouređena knjižnica svečano je otvorena prigodom Dana općine Virje, 11.11.2008. godine. Od početka 2008. godine u knjižnici je zaposlena stručna djelatnica na puno radno vrijeme što je utjecalo na odlične rezultate u radu koje knjižnica nakon toga ostvaruje te omogućilo da knjižnica postane prepoznatljivo i omiljeno mjesto okupljanja Virovaca te jedan od nositelja kulturnog života u mjestu i općini.

Gornja Rijeka, mala općina smještena na obroncima Kalnika, sa svega nešto više od 2.000 stanovnika, jedna je od najmanjih općina u Koprivničko-križevačkoj županiji, a istovremeno i jedna od maloobrojnih općina u Županiji koja je uspjela ostvariti minimalne zakonske pretpostavke za osnivanje općinske knjižnice. Nakon što je osiguran potreban prostor, nabavljena oprema, računalo i program za knjižnično poslovanje, prikupljena građa koja je i obrađe-

na te zaposlena djelatnica, Općinska knjižnica u Gornjoj Rijeci, pod imenom Sidonije Rubido Erdödy, registrirana je kao samostalna ustanova na prvi dan Mjeseca hrvatske knjige 2007. godine – 15. listopada 2007. godine.³⁵ Tijekom 2008. godine postojeći prostor dodatno je opremljen namještajem (policama, ormarima i sl.), a 2009./2010. godine uređen je i dodatni prostor kako bi se odvojio dio knjižnice namijenjen djeци i dio za odrasle s posudbenim pultom i čitaonicom. U knjižnici se intezivno odvijaju mnoge animacijske aktivnosti za korisnike, od kojih je najviše onih za djecu – najmlađe korisnike knjižnice, sa ciljem popularizacije knjižnice i čitanja od najranije dobi.

Činjenica da su dvije samostalne općinske knjižnice u našoj Županiji osnovane u jednoj od najvećih, ali i u jednoj od najmanjih općina, govori da je tako nešto zaista moguće ostvariti i u svakoj drugoj sredini. No, za to nije dovoljna samo želja i opredjeljenost stanovnika, već prije svega razumijevanje, dobra volja, umješnost i ustrajnost onih koji upravljaju općinom.

5.2. Školske knjižnice

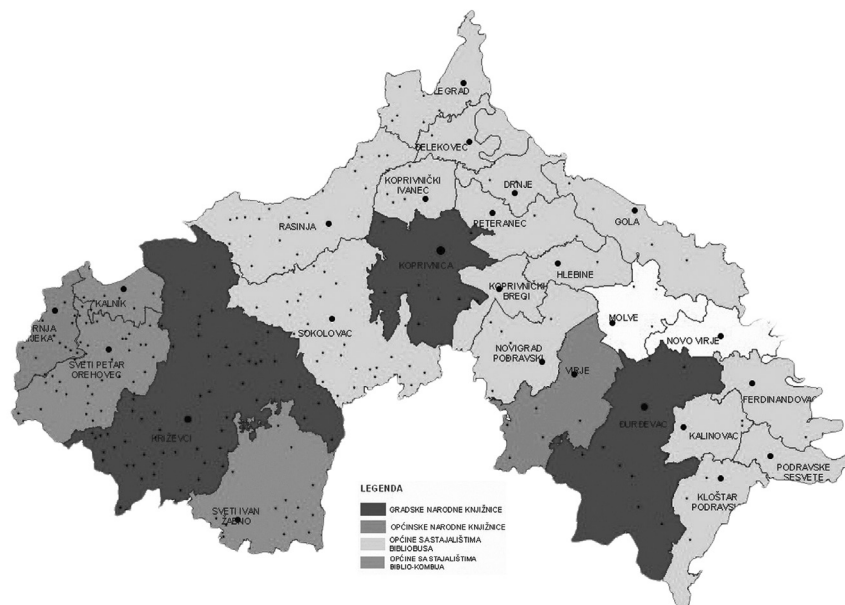
Stjecanjem statusa županijske matične knjižnice 1995. godine, osim za narodne knjižnice, Županijska matična služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ postaje nadležna i za stručnu pomoć te nadzor nad radom školskih knjižnica svih osnovnih i srednjih škola u Županiji. U matičnoj knjižnici od uvijek je bila vrlo izražena svijest o važnoj ulozi školskih knjižnica u približavanju knjige i pisane riječi djeci, kao i same kulture čitanja te korištenja knjižnice, tim više što veliki broj mladih npr. u seoskim sredinama

34 Škvarić, Ana. Vijesti iz Narodne knjižnice Virje. // Svezak 10, 10(2008), 25

35 Nikolić, Marina. U Gornjoj Rijeci osnovana Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy. // Svezak 10, 10(2008), 37

Tab.2. Razvoj školskih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji - pregled statističkih pokazatelja 1995./96.-2010./11. (izradila: Lj. Vugrinec).

Školske knjižnice	Broj redovnih osnovnih i srednjih škola	Broj knjižnica			Zaposlenici					Prostor	Knjižni fond	Broj računala u knjižnicama	Broj knjižnica koje su uvele računalno knjižnično poslovanje
		Oš	Sš	Ukupno	40 Sati	20 Sati	Manje od 20 sati	Ukupno	Od toga stručni knjižničari				
1995./96.	26	18	4	22	6	5	11	22	3	1.064	102.565	3	1
2000.	26	18	4	22	6	5	10	21	14	1.511	117.897	8	2
2005.	31	24	4	28	14	10	3	27	12	1.846	147.870	51	26
2010./11.	33	25	8	33	19	13	1	33	28	2.324	155.844	67	32

Sl. 1. Karta mreže narodnih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji - stanje 2011./12. (izradila: Lj. Vugrinec).

po završetku škole još uvijek nije imao prilike u svome mjestu koristiti neku drugu knjižnicu nakon školske. Radi utvrđivanja aktualnog stanja, županijska matična služba u lipnju 1996. godine provela je opsežnu anketu o stanju u svim školskim knjižnicama u Županiji.³⁶ S obzirom na činjenicu da je prema dostupnim podacima primjerice, 1991. godine na cijelom području županije bila uposlena samo jedna školska knjižničarka sa završenim studijem knjižničarstva, i to u Knjižnici srednjih škola u Koprivnici, temeljna pretpostavka bila je kako se stanje u školskim knjižnicama nije bitno poboljšalo u odnosu na ono od prije 10-ak godina koliko je proteklo od ranijeg sličnog istraživanja provedenog u koprivničkim osnovnim školama, a rezultati ankete iz 1996. godine upravo su i potvrdili tu pretpostavku.

Prema podacima prikupljenima spomenutom anketom u 1995./96. godini, na području Županije djelovale su ukupno 22 školske knjižnice, od kojih je bilo 18 osnovnoškolskih (u 18 samostalnih osnovnih škola), dok u 8 srednjih škola postoje samo 4 knjižnice jer su postojeće knjižnice bile zajedničke za više škola. Još uvijek su, kao i prije 10-ak godina, u školskim knjižnicama radili uglavnom učitelji ili profesori hrvatskog jezika ili nastavnici drugih stru-

ka. Od 18 osnovnoškolskih knjižnica, samo u njih 3 djelatnici su u školskim knjižnicama radili puno radno vrijeme (40 sati), u 4 knjižnice na pola radnog vremena (20 sati tjedno), a čak u 11 knjižnica (više od 60%) radili su manje od pola radnog vremena. U srednjim školama situacija je na prvi pogled bila nešto bolja jer su u 3 od 4 tada postojeće knjižnice djelatnici u knjižnicama radili puno radno vrijeme, a samo u jednoj pola radnog vremena. No, treba reći da su čak tri srednjoškolske knjižnice bile u to vrijeme zajedničke za više škola: u dvije od njih po jedan knjižničar radio je istovremeno za potrebe dviju škola (Križevci, Đurđevac), a u jednoj čak za tri škole (Koprivnica).³⁷

37 Primjerice, srednjoškolska knjižnica u Koprivnici sredinom 90-ih godina po broju i različitosti profila korisnika kojima je bila namijenjena te opsegu rada knjižničara koji iz toga proizlazi, predstavljala je jedinstven primjer čak i u hrvatskim razmjerima: sa samo jednim knjižničarom, obavljala je sve funkcije školske knjižnice čak za tri škole – Gimnaziju, Srednju i Obrtničku školu koje su u to vrijeme ukupno imale oko 2.000 učenika, više od stotinu nastavnika i stručnih suradnika te obrazovale učenike u 20-ak različitih usmjerenja. Iako je trend rasta broja učenika, usmjerenja itd. u sve tri škole nastavljen i u idućih 10-ak godina, i dalje je u školskoj knjižnici radila samo jedna zajednička školska knjižničarka. Tek nakon preseljenja Gimnazije „Fran Galović“ u novu zgradu 2007. godine, Srednja i Obrtnička škola zatražile su od nadležnog Ministarstva suglasnost za zapošljavanje vlastitih knjižničara te od školske godine 2007./08. svaka od ove tri škole ima vlastitu školsku knjižnicu i zasebnog školskog knjižničara.

36 Izvješće Županijske matične službe o rezultatima Ankete o stanju u školskim knjižnicama u Koprivničko-križevačkoj županiji, lipanj 1996. (arhiva Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica)

Tab.2. Narodne knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji - stanje 31.12.2011. godine (izradila: Lj. Vugrinec).

Redni broj	Naziv knjižnice	Broj stanovnika grada/općine **	Broj bibliobusa	Zaposlenici u knjižnicama			Prostor	Knjižnični fond***	Godišnja nabava jedinica knjižnične građe	Upisani članovi (1.1.-31.12.2011.)	Broj jedinica posuđene knjižnične građe****
				Knjižnično osoblje	Zaposlenici na ostalim poslovima	Ukupno					
1	Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica	30.872	1	17	5	22	1.198	146.595	7.893	8.689	199.226
2	Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci	21.155	1	8	1	9	590	81.297	5.224	4.692	87.639
3	Gradska knjižnica Đurđevac	8.290	0	4	0	4	420	48.340	1.930	1.360	52.892
4	Narodna knjižnica Virje	4.586	0	1	0	1	168	9.983	1.274	251	4.097
5	Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdődy Gornja Rijeka	1.781	0	1	0	1	62	4.440	547	504	3.619
	UKUPNO	66.684	2	31	6	37	2.438	290.655	16.868	15.496	347.473

* Podaci iz redovitog godišnjeg upitnika o stanju narodnih knjižnica u Hrvatskoj koje prikuplja Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu.

** Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. : Prvi rezultati po naseljima. Zagreb : Državni zavod za statistiku, 2011.

*** Uključuje knjižnu i neknjižnu građu te uvezanu periodiku.

**** Uključuje svu posuđenu građu - iznesenu iz knjižnice i građu korištenu u knjižnici.

Više od polovice svih školskih knjižnica, 1996. godine radilo je u prostorima manjim od 50 kvadratnih metara, a neke škole čak nisu imale ni odvojen prostor za knjižnice, već su se one malazile u učionicama ili u dijelu školskog hodnika (u 5 škola). Niti sa stručnom obradom građe stanje nije bilo bolje: knjižnična građa uglavnom se inventarizira, klasificira i signira, ali samo u 3 knjižnice provodi se katalogizacija knjižnične građe. Samo u 4 knjižnice vodi se dnevna statistika o korištenju knjižnice i posudbi građe. Svega 6 knjižnica provelo je reviziju knjižničnog fonda u zadnjih pet godina, dok ostale nisu imale podataka kad su bile njihove zadnje revizije knjižnične građe. Također, redoviti godišnji otpis radio se samo u 5 knjižnica, a samo 3 knjižnice imale su na raspolaganju PC računalo.

S obzirom na vrste problema i manjkavosti u radu školskih knjižnica utvrđenih anketom 1996. godine, zaključeno je kako većina njih proizlazi iz činjenice da u školskim knjižnicama ne rade stručni knjižničari, već priučeni nastavnici koji ne poznaju stručnu problematiku rada u knjižnici pa stoga niti ne mogu na odgovarajući način obavljati stručne poslove, poput obrade građe, sustavnog izgrađivanja i pročišćavanja knjižničnog fonda provođenjem revizije i otpisa i sl. Stoga je županijska matič-

na služba započela provoditi redovite oblike **skupne edukacije i stručnog usavršavanja školskih knjižničara**, ali i individualnog savjetovanja i praktične pomoći na terenu, usamim knjižnicama. Stručni aktivisti s predavanjima i vježbama različite tematike (stručnog rada knjižnica), održavali su se više puta godišnje, praktična pomoć na terenu pružana je prema potrebama i mogućnostima, a osobne konzultacije knjižničara matične knjižnice sa školskim knjižničarima telefonom i pisanim putem odvijale su se takoreći svakodnevno.

Sa svrhom unapređivanja rada školskih knjižnica i postupnog rješavanja manjkavosti i teškoća u njihovom redu, Županijska matična služba od 1996. godine redovito provodi ispitivanje stanja u školskim knjižnicama, upitnikom kojeg ispunjavaju školski knjižničari temeljem kojeg se analizira stanje te – u suradnji sa samim školskim knjižničarima – planiraju daljnje aktivnosti na unapređenju rada školskih knjižnica. Matična služba, također, potiče formalno i neformalno stručno usavršavanje školskih knjižničara te u suradnji sa školama potiče zapošljavanje novih stručnih knjižničara. Savjetodavna i praktična stručna pomoć školskim knjižničarima u različitim knjižničnim poslovima, a osobito u izgradnji i organizaciji

Ukupan broj posjeta korisnika	Ukupan broj virtualnih posjeta	Broj riješenih informacijskih zahtjeva	Internet		Organizirana događanja u knjižnicama					
					za odrasle		za djecu		UKUPNO	
			broj pristupa	tedajno korištenje u satima	broj događanja	broj posjeta	broj događanja	broj posjeta	broj događanja	broj posjeta
155.682	190.000	1.052	16.348	354	44	4.109	141	3.517	185	7.626
51.892	98.000	767	5.528	96	51	1.900	159	3.180	210	5.080
20.018	44.716	512	2.080	82	67	2.800	68	1.150	135	3.950
2.415	0	28	1.832	39	2	66	38	320	40	386
3.857	0	0	42	7	2	23	127	3.360	129	3.383
233.864	332.716	2.359	25.830	578	166	8.898	533	11.527	699	20.425

knjižničnih fondova, uređenju i opremanju knjižnica, u informatizaciji, provođenju informacijskog opismenjanja i svim drugim stručnim poslovima, sve do danas ostali su među glavnim zadacima matične službe. Od 2001. godine, kada je osnovano Stručno vijeće školskih knjižničara Koprivničko-križevačke županije, redovito stručno usavršavanje i edukacija školskih knjižničara odvija se u suradnji županijske matične službe i Stručnog vijeća. Ova suradnja nastavlja se i u pogledu svih drugih stručnih pitanja vezanih uz rad i unapređenje školskih knjižnica, osobito kroz timski rad s voditeljicama Stručnog vijeća školskih knjižničara Koprivničko-križevačke županije, ponajprije **Nadom Poturiček**, zatim sa **Suzanom Knežević**, a danas s **Adrijanom Hatadi**.

Deset godina nakon osnivanja županijske matične službe, u šk. god. 2005./06. na području Županije djeluje 27 školskih knjižnica (23 u osnovnim i 4 u srednjim školama). Osamostalivanjem pojedinih škola, tj. izdvajanjem bivših podružnih škola koje su dobile status centralnih, pojavljuje se i potreba za organiziranjem novih knjižnica te zapošljavanjem novih knjižničara, a promjene u tehnologiji poslovanja uvjetuju potrebu za uvođenjem računala i u rad školskih knjižnica. Upravo 2005. godine ostvaren je veliki pomak u stručnome poslovanju školskih knjižnica jer je, zahvaljujući sredstvima koja je iz svoga Proračuna izdvojila Koprivničko-križevačka županija, nabavljen program za automatizirano knjižnično poslovanje u svim županijskim školskim kn-

jižnicama.³⁸ Koordiniranu nabavu računalnog programa za knjižnično poslovanje za sve školske knjižnice u Županiji još 2003. godine, inicirala je i projekt informatizacije izradila Županijska matična služba, a 2005. godine u suradnji s glavnim financijerom projekta, Koprivničko-križevačkom županijom, proveden je i tehnički postupak nabave te organizirana edukacija za korištenje programa. Tijekom šk. god. 2005./06. svi školski knjižničari imali su priliku sudjelovati u edukaciji za korištenje programa koja je organizirana također u suradnji s Upravnim odjelom za prosvjetu, kulturu, znanost i šport Koprivničko-križevačke županije, a ciklus od ukupno pet edukativnih radionica održan je u kompjutorskim učionicama Obrtničke škole i Srednje škole u Koprivnici. U nabavu programa za škole (kojih je osnivač), uključio se i Grad Koprivnica te je za sve školske knjižnice u županiji nabavljen program Metel.win.³⁹ Time se naša Županija uvrstila među svega nekoliko hrvatskih županija koje su u to vrijeme u pot-

38 Vugrinec, Ljiljana. U školskim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije instaliran računalni program za knjižnično poslovanje. // HKD novosti 32(2006), 12-13.

39 Osim škola koje 2005. godine nisu imale školske knjižničare. Naknadnim zapošljavanjem knjižničara i/li osnivanjem knjižnica u razdoblju 2005.-2010. godine (osobito tijekom 2007. godine) nabavljen je program i za te škole. Preostale školske knjižnice koje u 2012. godini još uvijek nemaju ni odobrenje za zapošljavanje knjižničara niti računalni program za knjižnično poslovanje su knjižnice u COOR Podravsko sunce u Koprivnici i u Učeničkom domu u Križevcima.

punosti riješile **informatiziranje sustava školskih knjižnica.**

Zahvaljujući dugogodišnjim nastojanjima i ostvarenoj dobroj suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu, Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa te Agencijom za odgoj i obrazovanje, u drugoj polovici šk. god. 2006./07. i početkom šk. god. 2007./08. ostvaren je novi značajan pomak u djelovanju školskih knjižnica u županiji, možda i najveći u svih 15-ak godina dosadašnjeg djelovanja županijske matične službe. Naime, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa po prvi put je odobrilo zapošljavanje školskih knjižničara u čak sedam škola: u OŠ Mihovila Pavleka Miškine u Đelekovcu (20 sati), u Gimnaziji dr. Ivana Kranjčeva u Đurđevcu (20 sati), u Srednjoj školi Ivan Seljanec u Križevcima (40 sati),

OŠ Legrad (20 sati), OŠ Kalnik (20 sati), u Srednjoj školi (40 sati) i Obrtničkoj školi u Koprivnici (40 sati) dok su pojedine škole istovremeno dobile povećanu satnicu za školske knjižničare (OŠ Drnje i OŠ Sokolovac – s 20 na 40 sati). U to vrijeme formirano je i nekoliko novih školskih knjižnica – zapošljavanjem novih školskih knjižničara, preseljenjem ili osamostaljivanjem pojedinih škola što sve zajedno čini razdoblje kraja 20. i početka 21. stoljeća, jednim od najbujnijih za školsko knjižničarstvo u županiji u posljednjih nekoliko desetljeća.

6. Stanje županijske knjižnične mreže danas

Sl.2. Prigodom jednog od redovitih radnih sastanaka u koprivničkoj Knjižnici na temu stanja i razvoja narodnih knjižnica u Županiji (lipanj 2012.): s lijeva na desno stoje Ana Škvarić (ravnateljica Narodne knjižnice Virje), Marina Srblijinović (ravnateljica Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka), mr.sc. Dijana Sabolović-Krajina (ravnateljica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica), Ljiljana Vugrinec (voditeljica Županijske matične službe), Anica Šabarić (ravnateljica Gradske knjižnice Đurđevac), Marjana Janeš-Žulj (ravnateljica Gradske knjižnice „Franjo Marković“ Križevci), Vesna Peršić-Kovač (stručna savjetnica u Uredu za prosvjetu, kulturu, znanost i šport Koprivničko-križevačke županije).

6.1. Narodne knjižnice

U Koprivničko-križevačkoj županiji u 2012. godini djeluje 5 samostalnih narodnih knjižnica – od toga su tri gradske knjižnice: Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ u Koprivnici – ujedno županijska matična knjižnica, Gradska knjižnica „Franjo Marković“ u Križevcima i Gradska knjižnica Đurđevac, a dvije su općinske knjižnice (obje registrirane kao samostalne ustanove 2007. godine): Narodna knjižnica Virje i Općinska knjižnica „Sidonije Rubido Erdödy“ u Gornjoj Rijeci. U županiji djeluju dvije pokretne knjižnice – u Koprivnici i u Križevcima. Narodne knjižnice uspješno rade u skladu sa svim stručnim pretpostavkama i ostvaruju svoju ulogu nositelja informiranja, kulturnih i obrazovnih programa u zajednici. Gradske i općinske knjižnice u svojim sredinama predstavljaju svima dostupna mjesta za kvalitetno provođenje slobodnog vremena i stjecanje znanja, mjesta promicanja novih tehnologija, informacijske pismenosti, demokracije, socijalne inkluzije, očuvanja kulturne baštine, cjeloživotnog učenja. Knjižnice djeluju kao institucije dostupne i namijenjene građanima svih dobi, obrazovanja i interesa, a po stručnim dostignućima i inovativnim uspješnim projektima prepoznate su, kako u domaćoj, tako i u stranoj stručnoj javnosti (npr. knjižnična usluga za slijepi i slabovidni, projekti digitalizacije, „Knjige za bebe“ itd.). Sve narodne (gradske i općinske) knjižnice, uključujući i bibliobuse, koriste računalni program za knjižnično poslovanje *Metel.win* te su baze podataka o njihovom fondu mrežno dostupne.

6.2. Gradske knjižnice

U razdoblju od 1995. godine do danas sve gradske knjižnice su proširene i preuređene, suvremeno opremljene i uvele automatizirano knjižnično poslovanje u programu *Metel.Win*. No, **prostori su im većinom i dalje nedostatni** jer su sve knjižnice i dalje smještene u nenamjenskim, prilagođenim zgradama, a činjenica je da bilježe stalan porast broja korisnika i korištenja, programa i aktivnosti, porast količine i vrsta građe koju treba smjestiti itd. **U Križevcima** je stoga pokrenut projekt preuređenja bivšeg Doma HV-a za gradsku knjižnicu koji je upravo u tijeku, a po njegovom završetku Križevci će do-

biti gradsku knjižnicu primjerenu veličini i potrebama toga grada i njegovih stanovnika. **U Koprivnici** je krajem 2011. godine dio spremišnog fonda preseljen u bivšu vojarnu, tj. u Kampus gdje je knjižnica dobila na korištenje prostor u kojem se osim spremišta, planira urediti i novi knjižnični ogranak namijenjen stanovnicima toga dijela grada, ali i studentima i zaposlenicima budućeg kampusa. Istovremeno, u srpnju 2012. godine dovršen je dokument Programске osnove za novu knjižnicu, kao osnova za izradu projektnog zadatka nove koprivničke gradske knjižnice temeljem kojeg se u bliskoj budućnosti planira osmisliti rješenja budućeg prostora za županijsku matičnu knjižnicu koja u sadašnjoj zgradi (na svega 1.058 kvadratnih metara) više nema raspoloživog prostora ni za smještaj građe, ni za adekvatan boravak korisnika. **U Đurđevcu** je u posljednjih nekoliko godina knjižnica proširena kako bi se uredio Stručni odjel s čitaonicom, ali još uvijek nedostaje odgovarajući prostor za Dječji odjel za što se planira dokupiti susjedni prostor na istoj etaži zgrade u kojoj se knjižnica nalazi.

Sve tri gradske, a i obje općinske knjižnice, danas se nalaze u zgradama u kojima nije moguće odgovarajući pristup osobama s teškoćama u kretanju – bilo da se radi o osobama s invaliditetom, starijim osobama ili roditeljima s malom djecom u kolicima. Stoga je jedan od prioriteta u najbližoj budućnosti omogućiti knjižnične prostore koji će u potpunosti biti dostupni svim građanima, tj. koji će se nalaziti u prizemlju, sa što manje građevinskih barijera, a ukoliko su na višim etažama, s (obavezno) ugrađenim dizalima ili nekim drugim oblikom odgovarajućeg pristupa za sve osobe s teškoćama u kretanju. Blizina parkirališta također je vrlo važna, kao i lokacija knjižnice koja mora biti u središtu mjesta, tj. na mjestu gdje se stanovnici mjesta i inače najviše okupljaju i gdje će knjižnica biti prepoznatljiva te svima lako dostupna.

Sljedeći aktualan problem svih narodnih knjižnica u županiji jest **nedostatak djelatnika**. Npr., općinske knjižnice imaju samo po jednu djelatnicu koje su ujedno i ravnateljice i knjižničarke te same obavljaju sve stručne poslove u knjižnici. Iako Standardi traže zapošljavanje barem 2 osobe (1 VSS i 1 SSS) i u najmanjoj knjižnici, to se u praksi ne ostvaruje. Nedostatan je broj zaposlenih i u gradskim knjižnicama jer stalno raste broj korisnika knjižnica, programa i aktivnosti, rastu fondovi, pojavljuju se nove

vrste građe, a rastu i broj i vrste usluga koje uz to postaju sve složenije što zahtijeva stalnu i sve veću specijalizaciju knjižničara. Veći broj zaposlenih stručnih djelatnika potreban je osobito kako bi se omogućila duža otvorenost knjižnica za korisnike, ali i pružanje kvalitetnijih knjižničnih usluga, primjerenih i prilagođenih različitim potrebama pojedinih korisničkih skupina – beba i male djece te njihovih roditelja, učenika osnovnih i srednjih škola, studenata i odraslih korisnika najraznovrsnijih područja interesa, umirovljenika i građana treće životne dobi, ali i osoba s invaliditetom te s različitim drugim specifičnim potrebama.

6.3. Pokretne knjižnice - bibliobusi u županiji

Bibliobusna služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ djeluje od 1979. godine, a od 2004. godine koristi novo, suvremeno i namjenski izgrađeno bibliobusno vozilo (drugo po redu). Iza sebe ima bogato iskustvo u pružanju knjižničnih usluga na širem području okolice Koprivnice, a posljednjih godina i u okolini Đurđevca. U bibliobusu rade dva djelatnika dok poslove nabave i obrade knjižnične građe za potrebe bibliobusa obavljaju knjižničari koprivničke gradske Knjižnice. U 2011. godini koprivnički bibliobus imao je 37 stajališta, od čega 28 u 15 županijskih općina i 9 na širem području grada Koprivnice. Sve do 2008. godine glavni financijer koprivničke Bibliobusne službe bio je Grad Koprivnica, kao osnivač gradske Knjižnice, da bi 2008. godine financiranje 60% troškova Bibliobusne službe preuzela Koprivničko-križevačka županija iz svog Proračuna. Ostatak sredstava potrebnih za rad Službe namiče se iz sudjelovanja općina i poduzeća – korisnika usluge, putem posebnih ugovora o pružanju knjižnične usluge bibliobusa.

Druga služba pokretne knjižnice u Županiji smještena je u Gradskoj knjižnici „Franjo Marković“ u Križevcima, a počela je s radom 2009. godine. Križevački bibliobus nabavljen je također sredstvima Ministarstva kulture i Koprivničko-križevačke županije. U njemu radi jedan djelatnik, kao vozač i knjižničar, dok se nabava i obrada građe obavlja u križevačkoj Knjižnici. Uspostavom bibliobusne službe u Križevcima po prvi put su knjižničnu uslugu u svojim mjestima dobili stanovnici Kalničkog

prigorja gdje su s ukupno 34 stajališta pokretne knjižnice u 2011. godini pokrivena 3 općine i mala naselja u brdsko-planinskom području oko Kalnika te naselja na širem području grada Križevaca, prvenstveno uz područne škole.

U pogledu razvoja i korištenja pokretnih knjižnica, Koprivničko-križevačka županija spada među najrazvijenije u Hrvatskoj jer je jedna od samo tri županije u kojima djeluju po **dva bibliobusna vozila**. Uz to, radi se o jedinstvenom slučaju u Hrvatskoj gdje dvije odvojene bibliobusne službe, svaka sa svojim vozilom, djeluju uz dvije različite gradske knjižnice. Ovakav inovativan koncept u Koprivničko-križevačkoj županiji odabran je iz više razloga: procijenjeno je isplativijim osnovati službu pokretne knjižnice bliže području koje ona treba obuhvatiti, a za križevački brdsko-planinski teren pogodnije je bilo nabaviti manje vozilo kombi tipa, umjesto velikog bibliobusa kao što je koprivnički koji se zbog veličine i težine (osobito zimi) ne bi mogao kretati brdskim terenom. Ne manje važan razlog bilo je i nastojanje za poticanjem što ravnomjernijeg razvoja knjižnične mreže na području Županije, a osnivanje Bibliobusne službe u Križevcima pokazalo se, već do sada, kao vrlo učinkovit poticaj za ovaj dio Županije.

Zahvaljujući razumijevanju Koprivničko-križevačke županije koja je i stručno i financijski podržala projekte širenja mreže stajališta koprivničkog bibliobusa, kao i uspostavu nove službe pokretne knjižnice u Križevcima, te od 2009. godine sufinancira 60% troškova i jedne i druge pokretne knjižnice (koprivničke i križevačke), danas sa zadovoljstvom možemo reći da je uslugama pokretnih knjižnica obuhvaćeno čak 18 općina u našoj Županiji. Uspješnom radu pokretnih knjižnica pridonose i same općine koje također sufinanciraju bibliobusnu uslugu jer su uvidjele kako će time na financijski najprihvatljiviji način omogućiti svojim stanovnicima korištenje knjižničnih usluga za kojima postoji i interes i potreba mještana, a pri tom ispuniti i svoju zakonsku obavezu. Recimo još da su oba županijska bibliobusa na ukupno 71 stajalištu u 2011. godini zajedno imala 2.654 upisanih članova (od toga, 2.192 u koprivničkom, a 462 u križevačkom bibliobusu) koji su usluge pokretnih knjižnica koristili ukupno 19.772 puta i pri tom posudili 41.381 jedinicu knjižnične građe.

6.4. Općinske knjižnice

Od ukupno 22 općine u županiji, njih 20 osiguralo je za svoje stanovništvo knjižničnu uslugu u skladu sa Zakonom o knjižnicama⁴⁰ - ili putem osnivanja općinske knjižnice ili korištenjem usluge bibliobusa. Preostale općine u Koprivničko-križevačkoj županiji, koje još nisu osigurale niti jedan zakonom predviđeni oblik knjižnične usluge za svoje stanovništvo, su Molve i Novo Virje. Iako je Općina Molve pokrenula postupak osnivanja svoje knjižnice te je Općinska knjižnica u Molvama kao samostalna ustanova registrirana još 2005. godine, do 2010. godine još uvijek nije započela s radom za korisnike jer nema zaposlenog djelatnika. Općina Novo Virje, s druge strane, nije izrazila interes za osnivanje vlastite knjižnice, ali niti za ponudeno uvođenje bibliobusnog stajališta iako se usluga bibliobusa u 60%-tnom iznosu sufinancira iz Županijskog Proračuna, a same općine financiraju tek manji dio troškova poslovanja i djelatnosti pokretne knjižnice. U županijskoj matičnoj knjižnici očekujemo kako će i preostale općine bez knjižnične usluge ipak uvidjeti potrebu i korist knjižnice za stanovnike tih mjesta te također uvesti neki oblik knjižnice, bilo stacionirane ili bibliobusna stajališta u svojim općinama.

Na području županije još uvijek postoji **nekoliko malih mjesnih knjižnica u općinama**, zapravo knjižničnih zbirki, koje su svojevremeno – prije dvadeset, trideset pa i više godina – funkcionirale ili kao samostalne knjižnice, ili kao područne knjižnice, odnosno ogranci obližnjih većih gradskih knjižnica. Međutim, nakon donošenja Zakona o knjižnicama 1997. godine ove knjižnice zbog raznih razloga nisu se uskladile s njegovim odredbama, kao niti odredbama Standarda za narodne knjižnice.⁴¹ Upravo zbog neriješenog financiranja i stručnog vođenja djelatnosti, ove „knjižnice“ u pravilu su ostale smještene u neodgovarajućim prostornim uvjetima, imaju slabu ili nikakvu nabavu nove građe, vrlo su slabo dostupne potencijalnim korisnicima (rijetko su otvorene ili ne rade redovito) te zapravo ponajviše ovise o entuzijazmu svojih voditelja koji su mahom volonteri. U suradnji s općinama, Županijska matična služba nastoja-

la je ovakve knjižnice ili reorganizirati u skladu sa Zakonom i Standardima, ili dogovoriti druge oblike pružanja knjižnične usluge, poput bibliobusa. Na taj način, npr. u Legradu i u Goli uvedena su stajališta bibliobusa, a fond tamošnjih mjesnih knjižnica darovan je mjesnim školama. Sličan model predložen je i Peterancu, a preostale su još općine Đelekovec, Novi Grad Podravske i Podravske Sesvete gdje već postoje bibliobusna stajališta, ali je još u tijeku pronalaženje najboljeg načina za rješavanje pitanja tamošnjih mjesnih knjižničnih zbirki.

6.5. Školske knjižnice

Županijska matična služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ nadležna je u 2012. godini za **stručnu pomoć te nadzor nad radom ukupno 34 školske knjižnice**, od kojih u šk. god. 2011./12. u Županiji 25 djeluje u osnovnim školama, 8 u srednjim školama i 1 u Učeničkom domu. Današnje stanje školskih knjižnica uvelike se razlikuje od onoga kakvo je bilo prilikom osnivanja županijske matične službe za knjižnice sredinom 90-ih godina, odnosno, značajno je poboljšano, i to u svim aspektima. Najviše se poboljšala kadrovska struktura te danas u većini županijskih školskih knjižnica rade stručni diplomirani knjižničari koji potpuno kompetentno organiziraju i provode knjižničnu djelatnost u školi, kao sastavni i nezamjenjivi dio odgojno-obrazovnog rada i nastavnog procesa. Školske knjižnice davno su prestale biti samo „posuđivaonice lektire“ – one su danas informacijska i kulturna središta u svojim školama, središnja mjesta susreta s najnovijim tehnologijama, stjecanja informacijske pismenosti i učenja kroz projektni pristup te predstavljaju pouzdanu podršku u nastavi i učenju, kako učenicima, tako i nastavnicima.

Jedan od najvećih današnjih problema u radu školskih knjižnica proizlazi iz činjenice da još uvijek nije riješen niti osiguran trajan i učinkovit način sustavnog financiranja popunjavanja školskih knjižničnih fondova. Zbog toga se ne može dugoročno planirati niti obnova fondova niti nabave nove knjižnične građe, a potrebe knjižnica, odnosno njihovih korisnika, za kvalitetnijom građom i većim fondovima konstatno su veće od stvarnih mogućnosti škola. Drugi problem većine školskih knjižnica u Županiji danas predstavljaju prostori u kojima

40 Zakon o knjižnicama. // NN, 105(1997).

41 Standardi za narodne knjižnice. // NN, 58(1999).

djeluju, a koji su najčešće premali i nedostatni te neodgovarajuće i nestandardizirano opremljeni.⁴² Štoviše, prema rezultatima upitnika o stanju županijskih školskih knjižnica u 2010. godini kojeg je provela Županijska matična služba, ukupno 44% šk. knjižnica u županiji još uvijek nema odgovarajuću kvadraturu prostora u skladu s propisima. Ipak, i na tom području ima pomaka jer su izgradnjom ili dogradnjom škola, odnosno uređenjem prostora za knjižnice u posljednjih 10-ak godina pojedine škole dobile nove, funkcionalnije i ljepše školske knjižnice (npr. OŠ prof. Franje Viktora Šignjara Virje, OŠ „Antun Nemčić Gostovinski“ Koprivnica, OŠ Gimnazija „Fran Galović Koprivnica“, OŠ Kloštar Podravski, COOR Križevci, Gimnazija dr. Ivana Kranjčeva Đurđevac, OŠ Andrije Palmovića Rasinja, OŠ Koprivnički Bregi, Srednja škola „Ivan Seljanec“ Križevci, OŠ Ferdinandovac). Također, projekti u tijeku ili u planu (OŠ Ivana Lackovića Croate Kalinovac, OŠ Legrad, OŠ Sokolovac, Obrtnička škola Koprivnica, osnovne škole Podolice i Bajer u Koprivnici, Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga Križevci, OŠ Molve, OŠ Đelekove,...) daju nadu kako će za nekoliko godina i prostorno stanje školskih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji biti reprezentativnije, odnosno usklađeno s propisima pedagoškog standarda za osnovne⁴⁴ i srednje⁴⁵ škole te Standarda za školske knjižnice.⁴⁶

7. Zaključak

Od ustroja Županijske matične službe 1995. godine, vidljivi su veliki pomaci u razvoju županijske knjižnične mreže, kao i u kvaliteti rada pojedinih knjižnica. Za ravnomjeran razvoj narodnih knjižnica na području županije od velikog je značaja njihovo zajedničko nastupanje prema zajedničkim financijerima – Župani-

ji i Ministarstvu kulture – koje se ostvaruje posredstvom Županijske matične službe čiji je zadatak i koordinacija planova razvoja knjižnica i njihovih mreža na svom području. Razumijevanje i podrška općina i gradova – osnivača knjižnica – njihovih načelnika, gradonačelnika i Koprivničko-križevačke županije te stalna i vrlo bliska suradnja s njihovim stručnim službama, ali i s drugim suradnicima u zajednici – školama, pučkim učilištima, centrima za kulturu, udruga civilnog društva itd. – čine osnovicu za dolazak do pozitivnih rezultata u unapređenju knjižnica i knjižnične mreže. Financijska podrška koju lokalna i regionalna uprava pružaju knjižnicama pri tom je jednako značajna kao i moralna podrška knjižničnim programima, aktivno sudjelovanje u njihovom planiranju te timski nastup knjižnica i predstavnika zajednice kao partnera u mnogim zajedničkim projektima.

Županijska matična služba od samog svog osnivanja veliku pažnju posvećuje organizaciji i provođenju stalnog stručnog usavršavanja za knjižničare iz svih vrsta knjižnica s područja županije. Pri tom redovito surađuje s regionalnim Društvom knjižničara Bilogore Podravine i Kalničkog prigorja, Hrvatskim knjižničarskim društvom, Hrvatskim čitateljskim društvom i Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u organiziranju stručnih skupova, edukacija i različitih animacijskih programa;⁴⁷ od 2000. godine provodi edukacije za knjižničare početnike; od 2001. godine uključuje se u organizaciju tečaja Centra za stalno stručno usavršavanje pri NSK te u suradnju sa županijskim Stručnim vijećem školskih knjižničara, s kojim zajedno organizira stalno stručno usavršavanje školskih knjižničara, a od 2007. godine i sama voditeljica Županijske matične službe i ravnateljica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica, mr.sc. Dijana Sabolović-Krajina te knjižničari, Josipa Strmečki i Kristian Ujlaki, uključeni su kao predavači u rad Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Županijska matična služba redovito sudjeluje u provođenju projekata i programa un-

42 Vugrinec, Ljiljana. Knjižnicama mjesto kakvo zaslužuju. // Školske novine 11 (20. ožujka 2012.), 9.

43 Matić, Luca. Otvorena (pre)uređena školska knjižnica. // Svezak 6, 6(2004), 41.

44 Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja. // NN, 68(2008).

45 Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja. // NN, 68(2008).

46 Standard za školske knjižnice. NN 34(2000).

47 Npr., inicijativa i organizacija 1. okruglog stola za pokretne knjižnice u Republici Hrvatskoj 1999 godine.; sudjelovanje u provođenju programa „Narodne knjižnice i informiranje o EU“ 2005.-2007., različiti programi poticanja čitanja povodom Međunarodnog dana pismenosti, 8.9. itd.

apređivanja knjižnične djelatnosti te uvođenja novih usluga za korisnike u narodnim i školskim knjižnicama.⁴⁸ Brojni su projekti adaptacije, izgradnje ili preuređenja prostora knjižnica u kojima je matična služba također savjetodavno sudjelovala, a sudjeluje i danas (u svim gradskim i općinskim knjižnicama te u 10-ak školskih knjižnica), nastojeći ostvariti uvjete za rad knjižnica koji će biti što bliži postavljenim standardima, na temelju stvarnih potreba korisnika. Uza sve navedene stručne poslove, možda je – osobito u manjim knjižnicama – jedan od najvažnijih zadataka matične službe upravo stalna stručna podrška pružanjem, ne samo savjetodavne, već i praktične pomoći u svakodnevnom poslovanju knjižnica.

Osobito dobru i svakom godinom sve uspješniju suradnju matična knjižnica ostvaruje s ravnateljicama gradskih knjižnica: **Marjanom Janeš-Žulj** u Križevcima te u Đurđevcu najprije s **Božicom Anić**, a zatim s **Anicom Šabarić**, kao i s ravnateljicama novih općinskih knjižnica, **Anom Škvarić** u Virju te **Marinom Srbljinoviću** Gornjoj Rijeci. Uz voditeljicu županijske matične službe, Ljiljanu Vugrinec i ravnateljicu Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica, mr.sc. Dijanu Sabolović-Krajina, svi ostali djelatnici koprivničke knjižnice, uključeni su u poslove pružanja stručne podrške drugim knjižničarima te poticanja razvoja ostalim knjižnicama na području županije. Timski rad i suradnja s brojnim suradnicima drugih struka – ravnateljima škola, nastavnicima, kulturnim ustanovama, gospodarstvenicima, predstavnicima udruga civilnog društva itd. – također su nezaobilazni oblici rada matične službe i provjereni način kako zajedničkim snagama stići do postavljenih ciljeva.

Doprinos gradova i općina kao osnivača knjižnica njihovom prosperitetu nezamjenjiv je i predstavlja temelj na kojem knjižnice ostvaruju svoju misiju i ulogu informacijsko-kulturnih i obrazovnih središta u svojim sredinama, dostupnih svima. Za razvoj županijskog narodnog knjižničarstva u cjelini, međutim, presudno je i sudjelovanje Koprivničko-križevačke županije koja putem Ureda za prosvjetu, kulturu, znanost i sport pruža pouzdanu i ključnu

podršku svim najvažnijim projektima za unapređenje rada narodnih knjižnica i razvoja županijske knjižnične mreže, poput sufinanciranja bibliobusnih službi i nabave knjižnične građe, kapitalnih projekata u knjižnicama, informatizacije i sl. Ovo dokazuje kako se uz dobru volju i razumijevanje na sva tri nivoa financiranja – lokalnom, regionalnom i državnom – u suradnji svih knjižnica te uz stručnu koordinaciju matične službe, može stručno zadovoljavajuće i racionalno, a k tome i na dugoročnim temeljima, uspješno razvijati jedna županijska mreža knjižnica.

Summary

Rural libraries and re-reading rooms are established over Podravina at the crossing of 19th and 20th century, in addition to town libraries. They were a center of social, cultural, literary and educational life as they are today. However most of their work was interrupted by war and politics and economics and only a few managed to maintain up to this time. Systematic approach for developing a network of libraries began after the II World War and it was based on the helping small rural libraries and their work. Fran Galović library fulfills that duty from 1960s up to this day. County office for libraries was founded 1995 on a tradition that lasts over 40 years, it has been constantly working for more than 15 years and we can see the results of this library network in improving accessibility the services. There are years of constant, patient work behind these results and also commitment to a certain purpose: enabling easier and better approach to libraries and its services for citizens so they would have the right to approach information, a chance to learn and increase the quality of life by approaching cultural and artistic content through library services.

Literatura

1. Anić, Božica. Seoske knjižnice u Podravini: prilozi za povijest knjižnica i knjižničarstva u koprivničkoj Podravini. // *Svezak* 9, 9(2007), 44-45.
2. Bijač, Erika. Za suvremeno bibliotekarstvo u Koprivnici. // *Podravski zbornik* '87 13, 13(1987), 43-46.
3. Blažek, Josip. Biblioteka djelatnost u općini Koprivnica: analiza stanja i zadaci za iduće razdoblje. // *Glas Po-*

48 Informatizacija školskih knjižnica 2005., uvođenje knjižničnih usluga za slijepe i slabovidne u Knjižnici i čitaonici „Fran Galović“ Koprivnica 2006., osnivanje bibliobusne službe u Križevcima 2007./2008. itd.

- dravine* 43, 46(18. studenoga 1988.), 5.
4. Gradska knjižnica i čitaonica u Koprivnici 1945.-1994. // *Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650.-2010. : Spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica / glavna urednica Dijana Sabolović-Krajina. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica, 2010.*
5. Janeš-Žulj, Marijana. Petar Delić. *Gradska knjižnica „Franjo Marković“ Križevci : Spomen knjiga u povodu 160. godišnjice postojanja*. Križevci : Gradska knjižnica „Franjo Marković“, 1998.
6. Krčmar, Stjepan. *Sto godina Narodne čitaonice u Virju*. Virje : Narodna čitaonica s knjižnicom, 1978.
7. Matic, Luca. Otvorena (pre)uređena školska knjižnica. // *Svezak* 6, 6(2004), 41.
8. Loborec, Božena; Dragutin Feletar. Bibliotekarstvo u općini Koprivnica. // *Podravski zbornik* '86 12, 12(1986), 87-100.
9. Pejić, Ilija. *Narodne knjižnice na kraju 20. stoljeća : stanje i novi ustrojbeni oblici mreže knjižnica u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji*. Bjelovar : HPKZ, 2000.
10. Sabolović, Dijana. Knjižnice osnovnih škola : integralni dio bibliotečno-informacijskog sistema općine Koprivnica // *Podravski zbornik* '87 13, 13(1987), 47-54.
11. Sabolović-Krajina, Dijana. Uz 150 godina knjižničarstva u Koprivnici (1845-1996). // *Podravski zbornik* 1996. 22, 21(1996), 95-103.
12. Šabarić, Anica. Povijest knjižničarstva u Đurđevcu. // *Stručni skup Iz povijesti naših knjižnica : Daruvar, 16. studenoga 2007. : zbornik radova*. / ur. Zorka Renić i Ilija Pejić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 135-145.
13. *Vodič kroz knjižnice Koprivničko-križevačke županije / gl. ur. Marjana Janeš-Žulj*. Koprivnica ; Križevci ; Đurđevac : Društvo knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja, 1997.
14. *Vodič kroz knjižnice*. Bjelovar : Društvo knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja, 2010. (CD-ROM)
15. Vugrinec, Ljiljana. Knjižnicama mjesto kakvo zaslužuju. // *Školske novine* 11(20. ožujka 2012.), 9.
16. Vugrinec, Ljiljana. U školskim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije instaliran računalni program za knjižnično poslovanje. // *HKD novosti* 32(2006), 12-13.

Izvori

1. Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja // NN 68(2008).
2. Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja // NN 68(2008).
3. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. : Prvi rezultati po naseljima = Census of Population, Househol-

ds and Dwellings 2011, First Results by Settlements. Zagreb : Državni zavod za statistiku, 2011. Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2011/SI-1441.pdf (24.07.2012.)

Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // NN, 43(2001).

4. Standardi za narodne knjižnice. // NN, 58(1999).

5. Standard za školske knjižnice. // NN, 34(2000).

6. Zakon o knjižnicama. // NN, 105(1997).

Arhivska građa Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica

1. Analiza rada i djelovanja Gradske knjižnice i čitaonice Koprivnica 1961.-1978.
2. Izvješća o radu Županijske matične službe Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica 1996.- 2011.
3. Godišnji statistički izvještaji o stanju narodnih i školskih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji 1996.- 2011.
4. Izvješće Županijske matične službe o rezultatima Ankete o stanju u školskim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije, lipanj 1996.
5. Izvješće Županijske matične službe o stanju narodnih knjižnica u koprivničko-križevačkoj županiji i nacrt za izgradnju županijske knjižnične mreže, listopad 1999.